

मृतकका हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने (प्रथम संशोधन) निर्देशिका, २०६८

१. पृष्ठभूमि:

विक्रम सम्बत् २०५२ सालदेखि नेपालमा शुरु भएको सशस्त्र द्वन्द्वको कारण धेरै व्यक्तिहरु प्रभावित हुन पुगेका छन् । नेपाल सरकारबाट विभिन्न मितिमा विभिन्न प्रकारका निर्णयहरु भई द्वन्द्वपीडितहरुलाई राहत एवं आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउँदै आएकोमा त्यस्ता राहत तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी विषयहरुलाई समेटी आवश्यक परिमार्जन एवं समसामयिक सुधारका साथ नयाँ मापदण्ड तयार गर्ने उद्देश्यले “द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” स्वीकृतिको लागि प्रस्ताव पेश भएकोमा नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६४।१०।२७ को बैठकबाट “मन्त्रिपरिषद्, राजनैतिक समितिमा छलफल गरी समितिको निर्णय बमोजिम गर्ने” भनी निर्णय गरेको र सो विषयमा मन्त्रिपरिषद्को राजनैतिक समितिबाट मिति ०६४।११।२७ मा मृतकका नजिकका हकदारलाई प्रति मृतक एक लाख रुपैयाँ राहतस्वरूप उपलब्ध गराउने निर्णय हुनुका साथै मिति २०६५।१।१३ मा “द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” समेत स्वीकृत भएको छ । उपर्युक्त निर्णय एवं मापदण्ड अनुसार मृतकका परिवारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि यो निर्देशिका बनाइएको छ ।

२. उद्देश्य:

सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिका नजिकका हकदारलाई नेपाल सरकारको उपर्युक्त निर्णय अनुसार उपलब्ध हुने आर्थिक सहायता वितरण सम्बन्धी प्रक्रियालाई स्पष्ट गर्नुका साथै सो कार्यमा संलग्न हुने निकायहरुको कार्यसम्पादनमा सरलता ल्याई द्वन्द्वको कारण मृत्यु भएका व्यक्तिका हकदारलाई सरल, सहज र पारदर्शी रूपमा सहायता प्रदान गर्ने उद्देश्यले यो निर्देशिका निर्माण गरिएको छ ।

३. नाम र प्रारम्भ:

यो निर्देशिकाको नाम “मृतकका हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने (प्रथम संशोधन) निर्देशिका, २०६८” रहेको छ । यो निर्देशिका नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएको मिति २०६८।६।१० देखि लागु हुनेछ ।

४. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा:

- (क) “मापदण्ड” भन्नाले “द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” सम्झनु पर्छ ।
- (ख) “मन्त्रालय” भन्नाले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (ग) “कार्यदल” भन्नाले नेपाल सरकार (म.प.) को मिति २०६४।२।२७ को निर्णयानुसार द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन विशेष कार्यक्रम, २०६४ अन्तर्गत गठित “द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन कार्यदल” सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “मृतक” भन्नाले नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) ले जनयुद्ध घोषणा गरेको मिति २०५२ फागुन १ गतेदेखि विस्तृत शान्ति सम्झौता हुँदाको मिति अर्थात् २०६३ मंसिर ५ गते सम्मको अवधिमा सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएको व्यक्तिलाई जनाउँछ ।
- (ङ) “स्थानीय बैंक” भन्नाले मृतकका नजिकका हकदारलाई उपलब्ध गराइने यस निर्देशिका बमोजिमको आर्थिक सहायता सम्बन्धी कारोबार गर्न नेपाल सरकारले सम्झौता भएका नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका जिल्लास्थित कार्यालय सम्झनु पर्छ ।

५. नेपाल सरकारका निर्णयहरु:

- ५.१ नेपाल सरकार (म.प.) को २०६४।१।०।२७ को निर्णय अनुसार मन्त्रपरिषद्को राजनैतिक समितिबाट २०६४।१।१।२७ मा भएको निर्णय (सो निर्णयमा भएको संशोधन समेत मिलाइएको रूपमा) अनुसूची-१ मा दिइएको छ ।
- ५.२ नेपाल सरकार (म.प.) को २०६४।१।०।२७ को निर्णय अनुसार मन्त्रपरिषद्को राजनैतिक समितिबाट २०६५।१।१३ मा स्वीकृत “द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” मा मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने विषयसंग सम्बन्धित दफाहरु अनुसूची-२ मा दिइएको छ ।

६. मृतक यकिन गर्ने :

- ६.१ कार्यदलले सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिहरुको विवरण संकलन गरी मृतकको जिल्लागत विवरण समेतको प्रतिवेदन मन्त्रालयमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ । मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने सम्बन्धमा भएको मन्त्रपरिषद् राजनैतिक समितिको ०६४।१।१।२७ को निर्णयको बुँदा नं २(इ) ले आर्थिक सहायता उपलब्धताको आधार द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन विशेष कार्यक्रम, २०६४ अन्तर्गत गठित कार्यदलको सिफारिश हुने भन्ने व्यवस्था गरेकोले मृतक यकिन गर्ने मुख्य आधार उक्त कार्यदलको सिफारिश बमोजिमको विवरणलाई मान्नु पर्दछ ।
- ६.२ कार्यदलको प्रतिवेदन बमोजिमको मृतकको विवरण मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरुमा उपलब्ध गराउनेछ ।

- ६.३ उपदफा ६.२ अनुसारको विवरण प्राप्त भएपछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा रहेको मृतकको विवरणको अभिलेखसंग भिडाई मृतक र निजको परिवारका सदस्यहरुको नाम, थर, वतन, उमेर आदि विवरण यकिन गर्नु पर्नेछ । कार्यदलको प्रतिवेदनमा उल्लिखित विवरण र जिल्ला प्रशासन कार्यालयको अभिलेख अनुसारको विवरणमा सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमिन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रिया अपनाई मापदण्डको अनुसूची-१ अनुसारको सम्पूर्ण विवरणहरु खुल्ने गरी मृतकको यकिन विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।
- ६.४ एक जिल्लामा स्थायी ठेगाना भएको व्यक्तिको मृत्यु अर्को जिल्लामा भएको र कार्यदलको प्रतिवेदनमा निजको मृत्युसम्बन्धी विवरण अपुरो भएको अवस्था रहेछ भने सो सम्बन्धमा मृतकको स्थायी ठेगाना भएको जिल्लाको जिल्ला प्रशासन कार्यालयले मृतकको मृत्यु भएको जिल्लाको जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सोधी यकिन गर्नु पर्नेछ । त्यसरी सोधिएको विषयमा सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयले आफूसंग रहेको मृतकको अभिलेखबाट सबै कुरा खुल्ने भए सोही आधारमा र नखुल्ने भए सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमिन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदी प्रक्रिया अपनाई मृतकको सम्पूर्ण विवरण खुलाई यथाशीघ्र जवाफ पठाउनु पर्नेछ ।

७. मृतकको नजिकको हकदार यकिन गर्ने :

- ७.१ मृतकका नजिकका हकदारले देहायका कागजात संलग्न गरी अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा आर्थिक सहायताको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ । नाबालकको हकमा निजको संरक्षकले निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (क) नागरिकताको प्रमाणपत्र (नाबालकको हकमा जन्म दर्ता प्रमाणपत्र र निजको संरक्षकको नागरिकताको प्रमाणपत्र),
- (ख) नाता प्रमाणित,
- (ग) नाबालकको संरक्षकको हैसियतले निवेदन दिँदा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाबाट नाबालकको संरक्षक भएको प्रमाणित कागजात,
- (घ) निवेदकको दुई प्रति पासपोर्ट साइजको फोटो (नाबालकको हकमा नाबालक र संरक्षक दुबै जनाको दुई, दुई प्रति फोटो), र
- (ङ) मृतकको मृत्यु दर्ता प्रमाणपत्र (उपलब्ध भएसम्म) ।

- ७.२ उपदफा ७.१ को खण्ड (घ) बमोजिम निवेदन साथ संलग्न दुई प्रति फोटो उपदफा ९.१ बमोजिम तयार हुने दुई प्रति विवरणमा एक, एक प्रति प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

७.३ उपदफा ७.१ बमोजिम प्राप्त निवेदनहरु छानविन गरी नजिकको हकदार तथा नाबालकको हकमा संरक्षक यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले मापदण्डको बुँदा नं. १.१.२ मा उल्लिखित प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सक्नेछ ।

७.४ मृतकको परिवारका सदस्यमध्ये देहायको क्रमानुसार जो जीवित छ उसैलाई मृतकको नजिकको हकदार कायम गर्नु पर्छ ।

(क) सगोलको पति वा पत्नी,

(ख) सगोलको छोरा, अविवाहिता छोरी, धर्मपुत्र, अविवाहिता धर्मपुत्री, विधवा छोरा बुहारी, छोरा र छोरा बुहारी दुबैको मृत्यु भैसकेको अवस्थामा निजहरुबाट जन्मेको नाति, अविवाहित नातिनी,

(ग) सगोलको बाबु, आमा,

(घ) सगोलको बाजे, बज्यै, र विवाहित मृतक महिलाको हकमा सगोलको सासु, ससुरा

(ङ) भिन्न बसेको पति वा पत्नी,

(च) भिन्न बसेको छोरा, अविवाहित छोरी, धर्मपुत्र, अविवाहित धर्मपुत्री वा विधवा छोरा बुहारी,

(छ) भिन्न बसेको बाबु, आमा,

(ज) सगोलको दाजु, भाइ, अविवाहित दिदी, बहिनी,

(झ) सगोलको भतिजा, भतिजी, सौतेनी आमा,

(ञ) सगोलको काका, विधवा काकी, भाउजु, भाइ बुहारी, नातिनी बुहारी ।

एउटै क्रममा एकभन्दा बढी नातेदारहरु भएमा सो क्रममा तोकिएका सबै नातेदारहरुलाई नजिकको हकदार कायम गर्नु पर्छ ।

द. नजिकको हकदार पत्ता नलागेको अवस्था:

उपदफा ७.४ मा उल्लिखित क्रमका कुनै हकदार पत्ता नलागेको अवस्थामा सो भन्दा बाहिरका अन्य कुनै व्यक्तिलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइने छैन ।

९. मृतक र निजका नजिकका हकदारको विवरण पठाउने :

९.१ दफा ६ र ७ बमोजिम मृतक र निजको नजिकको हकदार यकिन भए पछि प्रमुख जिल्ला अधिकारीले मापदण्डको अनुसूची-१ बमोजिमको २ प्रति विवरण तयार गरी मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन रकम निकास वा फुकुवाका लागि सो विवरणको एक प्रति शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको राहत तथा पुनःस्थापन एकाइमा पठाउनु पर्नेछ । यसरी विवरण पठाउँदा कार्यदलको प्रतिवेदनमा समावेश भएका जिल्लाभरका सबै मृतक तथा निजहरुका नजिकका हकदारको विवरण यथाशक्य एकैपटक पठाउनु पर्नेछ । मन्त्रालयद्वारा निर्धारित समयभित्र सबै विवरण तयार हुन नसकेमा सो समयभित्र यकिन भएका मृतक एवं निजका हकदारको विवरण पठाउने र बाँकी अन्य मृतक तथा हकदारको विवरण पछि पठाउनु पर्नेछ ।

- ९.२ जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट उपदफा ९.१ बमोजिमको विवरण प्राप्त भएपछि मन्त्रालयको राहत तथा पुनःस्थापन इकाइले सो विवरण र कार्यदलको विवरण अनुसारको मृतकको विवरण भिडाई कुनै कैफियत देखिए सो समेत उल्लेख गरी उक्त विवरण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
- ९.३ मन्त्रालयको राहत तथा पुनःस्थापन इकाइबाट उपदफा ९.२ बमोजिमको विवरण प्राप्त भएपछि मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा रकम निकासी वा फुकुवाको आदेश पठाउनु पर्नेछ ।

१०. कार्यदलको प्रतिवेदनमा नाम समावेश नभएका मृतक सम्बन्धी व्यवस्था:

कार्यदलको प्रतिवेदनमा नाम समावेश हुन छुट भएका मृतकका हकदारलाई आर्थिक सहायता दिन प्रमुख जिल्ला अधिकारीले सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यू भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जिमिन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रिया अपनाई मृतक यकिन गर्नुका साथै यसै निर्देशिका बमोजिम मृतकको नजिकको हकदार यकिन गरी आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन सिफारिश साथ अनुसूची-४ बमोजिमको छुट्टै विवरण सक्कल फाइलसाथ मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । यस्तो विवरण बमोजिमका मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

११. बजेट निकासी प्रक्रिया:

- ११.१ अर्थ मन्त्रालयबाट बजेट खर्च गर्ने गराउने सम्बन्धी अख्तियारी पत्र प्राप्त भएपछि मन्त्रालयले स्वीकृत कार्यक्रम र खर्च गर्ने अख्तियारी पत्र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
- ११.२ मन्त्रालयले उपदफा ११.१ बमोजिम अख्तियारी पठाउँदा यस निर्देशिकाको दफा ९.१ बमोजिमको विवरण प्राप्त नभएसम्मका लागि निकासी रोक्का राख्नु पर्नेछ ।
- ११.३ मन्त्रालयबाट उपदफा ९.३ बमोजिमको आदेश प्राप्त भए पछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा बजेट निकासी माग गरी प्राप्त निकासी आम्दानी बाँध्नु पर्नेछ ।
- ११.४ आर्थिक वर्षको अन्त्यमा खर्च नभई बाँकी रहेको रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालयले सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।
- ११.५ मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता दिने प्रयोजनका लागि स्वीकृत भएको खर्च शीर्षकको रकम अन्य शीर्षकमा रकमान्तर गर्न सकिने छैन ।

१२. भुक्तानी प्रक्रिया :

- १२.१ उपदफा ९.३ बमोजिमको आदेश प्राप्त भएपछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले मृतकको नजिकको हकदारको नाममा शून्य मौज्दात रकमको वचत खाता खोल्न खातावालाको विवरण संलग्न गरी अनुसूची-५ बमोजिमको ढाँचामा स्थानीय बैंकमा पत्र पठाउनु पर्नेछ ।

- १२.२ मृतकको नजिकको हकदार नाबालक रहेछ भने त्यस्तो नाबालकको नाममा खाता खोल्दा निजको संरक्षकको संरक्षकत्वमा बचत खाता खोल्नु पर्नेछ ।
- १२.३ कुनै मृतकको नजिकको हकदार एक जना भन्दा बढी भएको अवस्थामा ती सबै हकदारको नाममा खाता खोल्नु पर्नेछ ।
- १२.४ जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट उपदफा १२.१ बमोजिमको पत्र प्राप्त भएपछि स्थानीय बैंकले सम्बन्धित हकदारको नाममा खाता खोली बैंक खाता विवरण समेतको जानकारी जिल्ला प्रशासन कार्यालय र मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
- १२.५ उपदफा १२.४ बमोजिम मृतकको नजिकको हकदारको नाममा बैंक खाता खोलिएको जानकारी प्राप्त भएपछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले नियमानुसार भौचर खडा गरी सम्बन्धित हकदारको खातामा रकम जम्मा हुने गरी एकाउण्ट पेयी चेक स्थानीय बैंकमा पठाउनु पर्नेछ र सो को जानकारी सम्बन्धित खातावालालाई समेत दिनु पर्नेछ ।
- १२.६ यस निर्देशिका बमोजिम मृतकको नजिकको हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्दा मृतकको स्थायी ठेगाना भएको जिल्लाको जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट मात्र उपलब्ध गराइनेछ ।

१३. लेखा र लेखा परीक्षण :

- १३.१ जिल्ला प्रशासन कार्यालयले विनियोजित रकम र खर्चको लेखा महालेखा परीक्षकको कार्यालयको स्वीकृत ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।
- १३.२ प्रमुख जिल्ला अधिकारीले उल्लेखित कारोबारको लेखा अद्यावधिक भए नभएको विषयमा बराबर जाँच गर्नु पर्नेछ ।
- १३.३ कार्यालयमा राख्नु पर्ने लेखा ठीक दुरुस्तसंग राखे नराखेको विषयमा महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयले आकस्मिक वा समय समयमा जाँच गर्न सक्ने छ । यसरी जाँच गर्दा कैफियत देखिएमा प्रचलित आर्थिक ऐन नियम बमोजिम हुनेछ ।
- १३.४ यस निर्देशिका बमोजिम आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि स्वीकृत कार्यक्रम तथा अख्तियारी बमोजिम भएको आम्दानी खर्चको आन्तरिक लेखा परीक्षण सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुनेछ ।
- १३.५ यस निर्देशिका बमोजिम आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि स्वीकृत कार्यक्रम तथा अख्तियारी बमोजिम भएको आम्दानी खर्चको अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट हुनेछ । लेखा परीक्षणबाट कायम हुन आएको बेरुजुको लगत राखी फछ्यौट गराउने जिम्मेवारी सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीको हुनेछ ।

१४. प्रतिवेदन

- १४.१ स्वीकृत कार्यक्रम र अख्तियारी अनुसार भएको आम्दानी खर्चको मासिक प्रतिवेदन जिल्ला प्रशासन कार्यालयले अनिवार्य रूपमा मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

१४.२ स्थानीय बैकले जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट खातावालाहरुको नाममा जम्मा हुन आएको रकमको मासिक विवरण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

१५. उजुरी :

यस निर्देशिका बमोजिम मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट भएका निर्णय उपर चित्त नबुझे व्यक्तिले त्यस्तो काम भए गरेको मितिले ३५ दिनभित्र आफ्नो व्यहोरा खुलाई शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका सचिवसमक्ष उजुरी गर्न सक्नेछ ।

१६. विविध :

१६.१ यस निर्देशिकामा उल्लेख नभएका आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी अन्य विषयका हकमा प्रचलित आर्थिक ऐन नियम बमोजिम हुनेछ ।

१६.२ सरोकारवालाहरुको जानकारीका लागि मन्त्रालयले यो निर्देशिकाका साथै यस निर्देशिका अनुसार रकम भुक्तानीको विवरण आफ्नो वेबसाइटमा राख्नेछ । सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयले आर्थिक सहायता भुक्तानीको विवरण आफ्नो सूचना पाटीमा टाँस गर्नेछ ।

१६.३ यस निर्देशिका बमोजिम मृतकका नजिकका हकदारलाई वितरण हुने आर्थिक सहायता सम्बन्धमा आवश्यकतानुसार मन्त्रालयले अनुगमन, मूल्यांकन गर्नेछ । आर्थिक सहायता वितरण कार्यको अनुगमन मूल्यांकन गर्नका लागि मन्त्रालयले कुनै संघसंस्था नियुक्त गरी काम गराउन सक्नेछ ।

१६.४ मन्त्रालयले यो निर्देशिका कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने छ ।

१६.५ यस निर्देशिकाको कार्यान्वयन सम्बन्धमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा मन्त्रालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ । सो सम्बन्धमा मन्त्रालयले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

१७. विशेष राहत सम्बन्धी व्यवस्था:

यो निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि मृत्युवरण गरेका व्यक्तिका हकदारलाई जुनसुकै स्रोत वा निकायबाट आर्थिक राहत स्वरूप अधिकतम रु. दश लाख सम्म उपलब्ध गराइने छ । सो मध्ये हाल सम्म जुनसुकै स्रोत वा निकायबाट रु. तीन लाख भन्दा बढी प्राप्त नगरेको तर रु. एक लाख सम्म प्राप्त गरिसकेका मृत्युवरण गरेका व्यक्तिका हकदारलाई रु. तीन लाख नपुगेसम्म बढीमा रु. दुई लाख सम्म थप आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ ।

यसमा विधवा वा एकल महिलाले नागरिक राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि, २०६६ बमोजिम बुझिलिएको रु. पच्चीस हजार गणना गरिने छैन ।

अनुसूची-१

(उपदफा ५.१ सँग सम्बन्धित)

मन्त्रपरिषद् राजनैतिक समितिको मिति २०६४।११।२७ को निर्णय

नेपाल सरकार (म.प.) को मिति ०६४।१०।२७ को निर्णय अनुसार मन्त्रपरिषद्, राजनैतिक समितिको मिति २०६४।११।२७ को बैठकबाट भएको निर्णय :-

“द्वन्द्वपीडितहरूका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” स्वीकृत गर्ने विषयको शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको नं. १५।५४-०६४।१०।२७ को प्रस्तावमा मं.प.वै.सं. ३८।०६४ मिति २०६४।१०।२७ को मन्त्रपरिषद्को बैठकबाट “मन्त्रपरिषद्, राजनैतिक समितिमा छलफल गरी समितिको निर्णय बमोजिम गर्ने ।” निर्णय भएअनुसार आज मिति २०६४।११।२७ मा यस विषयमा छलफल हुँदा देहायबमोजिम गर्ने -

क) “सात दलका शीर्ष नेताहरूबीच मिति २०६४।१।८ मा भएको सहमति पत्र समेतका आधारमा प्रस्तावसाथ संलग्न द्वन्द्वपीडितहरूका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” मा प्रस्ताव गरिएको बमोजिम देहायका आधारमा सशस्त्रद्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिका नजिकका हकदारलाई राहतस्वरूप प्रति मृतक एक लाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने -

१. द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिहरू भन्नाले देहायका अवस्थामा मृत्यु भएका व्यक्तिहरूलाई जनाउनेछ :

- अ) द्वन्द्वरत पक्षहरूबाट चलेको गोली लागी मृत्यु भएका व्यक्तिहरू,
- आ) द्वन्द्वका सिलसिलामा विच्छ्याइएको बारुदी सुरुङ्ग (Mines), विद्युतीय धराप आदिमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरू,
- इ) द्वन्द्वका क्रममा भएको बम विस्फोटमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरू,
- ई) द्वन्द्वका सिलसिलामा द्वन्द्वरत पक्षको अपहरणमा परी मारिएको पुष्टि भएका व्यक्तिहरू,
- उ) द्वन्द्वको समयमा द्वन्द्वरत पक्षबाट गोली वा अन्य हतियार प्रहार गरी वा कुटपिट गरी मृत्यु भएका व्यक्तिहरू,
- ऊ) द्वन्द्वपछि पनि द्वन्द्वका समयमा छाडिएका बेवारिसे बम विष्फोटमा परी वा बारुदी सुरुङ्ग वा विद्युतीय धरापमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरू,
- ए) द्वन्द्वका क्रममा बेपत्ता पारिएकाहरूमध्ये मृत्यु भएको पुष्टि भएका व्यक्तिहरू,
- ऐ) द्वन्द्वका समयमा आफ्नो कर्तव्य पालनामा खटिएको कुनै सुरक्षाकर्मी वा अन्य सरकारी कर्मचारी द्वन्द्वका कारणले मारिएको भनी पुष्टि भएमा त्यसरी मृत्यु भएका सुरक्षाकर्मी तथा सरकारी कर्मचारीहरू, र

ओ) द्वन्द्वका कारण घाइते भई अस्पतालमा उपचारको क्रममा मृत्यु भएका व्यक्तिहरु ।

२. राहत उपलब्ध गराउने तरिका :-

- अ) द्वन्द्वको अवधिमा सोको कारणले मृत्यु भएका सर्वसाधारण मृतकका सवैभन्दा नजिकका हकदारलाई राहतस्वरूप उपलब्ध हुने एक मुष्ट एक लाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता घटना घटेको जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा उपलब्ध हुनेछ । सो प्रयोजनका लागि प्रमुख जिल्ला अधिकारीले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट तोकिएको ढाँचा बमोजिमको सिफारिश पत्र पठाउनु पर्नेछ ।
- आ) द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमीन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रिया अपनाउन सक्नेछ ।
- इ) माथि बुँदा नं. अ) मा उल्लेख भएको सिफारिश पत्र प्रमुख जिल्ला अधिकारीले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । यसरी प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट सिफारिश प्राप्त भएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमको आर्थिक सहायता सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पठाउनेछ । उपर्युक्त आर्थिक सहायता उपलब्धताको आधार द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन विशेष कार्यक्रम, २०६४ अन्तर्गत गठित कार्यदलको सिफारिश हुनेछ । राहत उपलब्ध गराउने कार्य थप व्यवस्थित तर्गन अन्य प्रक्रिया निर्धारण गर्न आवश्यक देखिएमा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले स्पष्ट गर्न सक्नेछ ।
- ई) माथि बुँदा नं. इ) अनुसार प्राप्त राहत प्रमुख जिल्ला अधिकारीले सम्बन्धित मृतकको नजिकको हकदारलाई उपलब्ध गराउनेछ ।
- उ) द्वन्द्वको अवधिमा सोको कारणले मृत्यु भएका सुरक्षाकर्मी र सरकारी कर्मचारीको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट तत्कालीन समयमा भएका निर्णयहरुको हकमा सो राहत समेत उपलब्ध हुनेछ ।
- ऊ) कर्तव्यपालनको सिलसिलामा हत्या गरिएका राष्ट्रसेवक (निजामती कर्मचारी, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरीबल, शिक्षक आदि) का परिवारलाई उपलब्ध गराइने राहत सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिवको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिव रहेको समितिले गरेको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।
- ख) उल्लिखित मापदण्डमा उल्लेख भएका अन्य विषयहरु अर्थ मन्त्रालय र गृह मन्त्रालयसंग समन्वय गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले परिमार्जन गर्ने र पुनः निर्णयका लागि यसै समिति समक्ष पेश गर्ने ।”

अनुसूची-२
(उपदफा ५.२ सँग सम्बन्धित)

“द्वन्द्वपीडितहरूका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” का सम्बन्धित दफाहरू

परिभाषा

द्वन्द्वको अवधि: यस मापदण्डको प्रयोजनका लागि द्वन्द्वको अवधि भन्नाले ने.क.पा. (माओवादी) ले जनयुद्ध घोषणा गरेको मिति २०५२ फागुन १ गतेदेखि विस्तृत शान्ति सम्झौता हुँदाको मिति अर्थात् २०६३ मंसिर ५ गतेसम्मको अवधिलाई बुझ्नु पर्दछ। द्वन्द्वको उक्त अवधिभित्र द्वन्द्वको कारणबाट पीडित भएका व्यक्ति तथा परिवारहरूलाई नेपाल सरकारको घोषित नीति अनुसार यस मापदण्डले निर्धारण गरेको आधार अनुरूप आर्थिक सहायता एवं राहत प्रदान गरिने छ।

द्वन्द्वरत पक्ष: यस मापदण्डको प्रयोजनको लागि द्वन्द्वरत पक्ष भन्नाले द्वन्द्वको अवधिमा सशस्त्र द्वन्द्वमा रहेको ने.क.पा. (माओवादी) र तत्कालीन सरकारलाई बुझ्नु पर्दछ।

द्वन्द्वपीडित: यस मापदण्डको प्रयोजनको लागि द्वन्द्वपीडित भन्नाले द्वन्द्वको अवधिमा सोका कारणबाट मृत्यु भएका व्यक्तिका आश्रितहरू (पत्नी वा पति, छोराछोरी, बाबुआमा र सगोल परिवारका अन्य सदस्यहरू), द्वन्द्वको क्रममा अपाङ्ग, अङ्गभङ्ग वा घाइते भएका व्यक्तिहरू, द्वन्द्वका कारणबाट आफ्नो ठाउँ छोडी देशभित्रकै अन्य ठाउँमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित भई बसेका व्यक्ति तथा परिवारहरू, द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरूले नियन्त्रणमा लिई हालसम्म पत्ता नलागेका वेपत्ता नागरिक तथा तिनका परिवारहरू, द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरूको अपहरणमा परेका व्यक्तिहरू र द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरूद्वारा सम्पत्ति क्षति पुऱ्याइएका व्यक्ति, परिवार तथा संस्थाहरूलाई बुझ्नुपर्छ।

१ मृतकसम्बन्धी राहत

१.१ मृतकका नजिकका हकदारलाई राहत:

- १.१.१ द्वन्द्वको कारण मृत्यु भएका मृतकका नजिकको हकदारलाई नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६४।१०।२७ को निर्णयका आधारमा मन्त्रिपरिषद्को राजनैतिक समितिले मिति २०६४।११।२७ मा गरेको निर्णय अनुसार एकलाख रुपैयाँ राहत स्वरुप उपलब्ध गराइनेछ ।
- १.१.२ द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमीन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रियाका आधारमा अनुसूची १ नमुना पत्र नं. १.१ अनुसार सिफारिश गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
- १.१.३ प्रकरण १.१.२ अनुसारको सिफारिश प्राप्त भएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमको आर्थिक सहायता सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निकास पठाउनेछ ।
- १.१.४ प्रकरण १.१.३ बमोजिम शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट निकास भएको राहत रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालयले मृतकका नजिकका हकदारलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

७. विविध

७.२ राहत उपलब्ध गराइने समयवधि :

यस मापदण्ड बमोजिम उपलब्ध गराइने आर्थिक सहायता तथा राहत रकम “द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४” मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भएको मितिले दुईवर्षसम्म उपलब्ध गराइने छ । तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि प्रक्रियामा रहेकाहरुको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले छुट्टै निर्णय गर्नेछ ।

७.३ यसै मापदण्ड बमोजिम भएको मानिने :

यो मापदण्ड लागू हुनुपूर्व तत्कालीन नीति, निर्देशिका तथा मापदण्डबमोजिम वितरण गरिएका आर्थिक सहायता एवं राहतहरु यसै निर्देशिका बमोजिम वितरण भएको मानिनेछ । त्यसरी आर्थिक सहायता एवं राहत पाइसकेको पीडितहरुलाई यस मापदण्ड बमोजिम पुनः राहत प्रदान गरिने छैन । तर मन्त्रिपरिषद् राजनैतिक समितिको मिति २०६४।११।२७ को निर्णयको हकमा सोही निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची-१

(मापदण्डको बुँदा नं. १.१.२ सँग सम्बन्धित)

मृतकका नजिकका हकदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन निकास/फुकुवा माग गर्ने पत्रको नमूना

विषय : विवरण पठाएको ।

श्री शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय,
राहत तथा पुनःस्थापन इकाइ,
बबरमहल, काठमाडौं ।

देहायका मृतकका नजिकका हकदार कायम भएका देहायका व्यक्तिलाई मापदण्डको बुँदा नं. १.१.१ बमोजिमको आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि रकम निकास/फुकुवाको लागि अनुरोध छ ।

सि.नं.	मृतकको								कार्यदलको प्रतिवेदनमा उल्लिखित क.स.	मृतकको नजिकको हकदारको							पाउने रकम	कैफियत	
	नाम, थर	उमेर	लिङ्ग	पेशा	ठेगाना (गा.वि.स./न.पा./बडा नं.)	मृत्यु भएको जिल्ला	मृत्यु भएको मिति	घटना कसले गराएको		नाम, थर	उमेर	लिङ्ग	पेशा	मृतक संगको नाता	ठेगाना				फोटो
															जिल्ला	गा.वि.स./न.पा./बडा नं.			

.....
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

द्रष्टव्य: नाबालक हकदारको हकमा संरक्षकको नाम, थर, ठेगाना कैफियत महलमा उल्लेख गर्ने ।

अनुसूची ३
(उपदफा ७.१ संग सम्बन्धित)

मृतकको नजिकको हकदारले आर्थिक सहायताका लागि दिने निवेदनको ढाँचा

मिति :

विषय: आर्थिक सहायता उपलब्ध गराई पाउँ ।

श्रीमान प्रमुख जिल्ला अधिकारीज्यू

जिल्ला प्रशासन कार्यालय

..... ।

सशस्त्र द्वन्द्वको कारण मृत्यु भएका देहायको विवरण अनुसारका व्यक्तिको म नजिकको हकदार भएकोले निम्नलिखित कागजात संलग्न गरी नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराउने आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइदिनुहुन निवेदन गर्दछु ।

मृतकको नाम, थर:

निवेदक:

ठेगाना:

दस्तखत :

मृत्यु भएको मिति:

नाम, थर:

मृत्यु भएको स्थान:

ठेगाना:

मृतकसँगको नाता:

नाबालक हकदारको हकमा संरक्षकले निवेदन दिँदा माथिको विवरणमा दस्तखत बाहेक अन्य विवरण सम्बन्धित नाबालकको उल्लेख गरी संरक्षकको विवरण तल उल्लेख गर्ने ।

संरक्षकको:

दस्तखत:

नाम, थर:

ठेगाना:

नाबालकसँगको नाता:

संलग्न कागजात (संलग्न रहेकोमा रेजा चिन्ह लगाउने) :

१. नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र (नाबालकको हकमा जन्म दर्ता प्रमाणपत्र र निजको संरक्षकको नागरिकताको प्रमाणपत्र)
२. नाता प्रमाणित पत्र
३. सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाबाट नाबालकको संरक्षक भएको व्यहोरा प्रमाणित गरेको कागजात (नाबालकको हकमा संरक्षकले निवेदन गर्दा मात्र)
४. २ प्रति हालसालै खिचेको फोटो (नाबालकको हकमा नाबालक र संरक्षक दुवैको २/२ प्रति)
५. मृतकको मृत्युदर्ता प्रमाणपत्र (उपलब्ध भएसम्म)

अनुसूची-४

(दफा १० सँग सम्बन्धित)

कार्यदलको प्रतिवेदनमा नाम समावेश हुन छुट भएका मृतकका हकदारलाई आर्थिक सहायता माग गर्ने पत्रको नमूना

विषय : विवरण पठाएको ।

श्री शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय,
राहत तथा पुनःस्थापन इकाइ,
बबरमहल, काठमाडौं ।

देहायका मृतकका नजिकका हकदार कायम भएका देहायका व्यक्तिलाई मापदण्डको बुँदा नं. १.१.१ बमोजिमको आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइदिनुहुन सिफारिश गर्दछु । सम्बन्धित सक्कल फाइल यसैसाथ संलग्न छ ।

सि. नं.	मृतकको								मृतकको नजिकको हकदारको							पाउने रकम	कैफियत	
	नाम, थर	उमेर	लिङ्ग	पेशा	ठेगाना (गा.वि.स. / न.पा. / वडा नं.)	मृत्यु भएको जिल्ला	मृत्यु भएको मिति	घटना कसले गराएको	नाम, थर	उमेर	लिङ्ग	पेशा	मृतक संगको नाता	ठेगाना				फोटो
														जिल्ला	गा.वि.स. / न.पा. / वडा नं.			

.....
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

द्रष्टव्य: नाबालक हकदारको हकमा संरक्षकको नाम, थर, ठेगाना कैफियत महलमा उल्लेख गर्ने ।

अनुसूची ५

(दफा १२.१ संग सम्बन्धित)

मृतकका नजिकको हकदारको नाममा बचत खाता खोल्न बैकलाई लेख्ने पत्रको नमूना

मिति :

विषय: शून्य मौज्दातमा बचत खाता खोल्दिने बारे ।

श्री बैक
..... कार्यालय
..... ।

सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा मृत्यु भएका व्यक्ति तथा निजको नजिकको हकदारको विवरण यसैसाथ संलग्न छ ।
सो विवरणमा उल्लेख भए बमोजिमका नजिकका हकदारहरुको नाममा शून्य मौज्दातमा बचत खाता
खोली बैक खाताको विवरण सहितको जानकारी यस कार्यालयमा र शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा
दिनुहुन अनुरोध छ ।

.....
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

द्रष्टव्य: मापदण्डको अनुसूची १ बमोजिमको मृतकका नजिकका हकदारको विवरण संलग्न गर्ने ।